

JULIUS MALEMA EN SY STRYD MET DIE MEDIA, 2008-2013: DIE AANLOOP TOT DIE STIGTING VAN DIE EVV

Pieter Coetzer¹

Abstract

From 2008 to 2013 Julius Malema was figuring strongly in the spotlight of the South African and later on also the international media. It was particularly as ANC youth leader (since April 2008) that Malema's controversial utterances and verbose rhetoric attracted the attention of the media. It was newspapers such as City Press and Rapport that Malema highlighted as newspapers that were openly targeting him. Throughout South Africa Malema was one of the foremost newsmakers and his unrestraint and unpredictability would resound throughout the world. Few South African newspapers would refrain from giving prominence to Malema. He would later on become an embarrassment for the ANC and disciplinary action against him was inevitable. He sharply criticised ANC opponents, judges and high officials, international leaders, neighbouring countries, sports leaders and even ANC ministers and he often used racially inspired rhetoric. Naturally Malema and the media would cross swords about this and the impetuous youth leader would continuously be in the crossfire of the media. In this article emphasis is placed on a few of the most important moments of the political career of Malema from 2008 to 2013 when he established his own party, the Economic Freedom Fighters (EFF). This article mainly focuses on the ongoing fight against the South African media, while a number of the viewpoints of the international media will also be highlighted. It was especially the media who was to a large extent fierce in their criticism that eventually caused Malema's dismissal from the ANC.

Keywords: Julius Malema; Jacob Zuma; ANC Youth League; South African media; Tripartite Alliance; EFF (Economic Freedom Fighters); ANC (African National Congress); economic power; protest marches; SGL Engineering; racial rhetoric; reactionary utterances.

Sleutelwoorde: Julius Malema; Jacob Zuma; ANC-Jeugliga; Suid-Afrikaanse media; Drievoudige Alliansie; EVV (Ekonomiese Vryheidsvegters); ANC (African National Congress); ekonomiese mag; protesoptogte; SGL Engineering; rasseretoriek; reaksionêre uitsprake.

1. INLEIDING

Julius Sello Malema het eenvoudig groot geword. Hy is op 3 Maart 1981 in Seshego in die noordelike stofstrate van die Limpopoprovinsie gebore. Sy jeug was nie maklik nie aangesien sy moeder 'n enkelouer en 'n huisbediende was. Op 'n baie jong ouderdom (9 jaar) het hy reeds anti-apartheidsaktiviste van buitebande help voorsien om aan die brand te steek. Hy het ook help water verskaf om opstandiges

1 Emeritusprofessor en Navorsingsgenoot, Departement Geskiedenis, Universiteit van die Vrystaat. E-pos: coetzer.pw@gmail.com

teen die traanrook van die polisie te beskerm. Die jong Malema was lid van die African National Congress (ANC) se Masupatsela-pioniersbeweging wat destyds Nasionale Party (NP)-aktiviste moes ontwrig. Sy bedrywighede sou binne enkele jare van so 'n aard wees dat dit hom in die kollig van die Suid-Afrikaanse media sou plaas.

Op 21-jarige ouderdom het Malema sy matriek voltooi en hy het van meet af aan 'n aktiewe belangstelling in die politiek gehad. Hy het vinnig opgang gemaak en nadat hy voorsitter van die ANC-Jeugliga se Seshego-tak geword het, word hy uiteindelik ook streeksvoorsitter. In 1997 word hy voorsitter van die Congress of South African Students (Cosas) in Limpopo. In 2001 word Malema die nasionale president van Cosas, verskuif hy na Johannesburg en 'n jaar later lei hy 'n gewelddadige Cosas-optog deur Johannesburg.² In 2008 word hy ANC-jeugleier in Suid-Afrika.

Die media sou in 'n toenemende mate bewus word van die aktiwiteite van die boorling van Seshego. Sy retoriek en onbeheerste meningsuiting sou van hom 'n gunsteling in die Suid-Afrikaanse en later ook die oorsese media maak. Wat hom van ander politici sou onderskei, was die aard van sy uitsprake. Hy het nooit gehuiwer om sy mening, dikwels kontroversieel, te lug nie. In die loop van hierdie artikel sal na hierdie uitsprake en menings verwys word, wat Malema as mens ook in konteks sal plaas. Dit verbaas nie dat dit hom en die media dikwels laat swaarde kruis het nie. Malema het as verweer aangevoer dat hy maar geneig was om stof op te skop omdat hy jonk was en soos 'n jeugdige reageer het.

Malema se optrede en uitsprake het hom dikwels voorbladnuus gemaak. Een van die uitstaande voorvalle was toe hy meewaardig na die vrou, wat beweer het dat sy deur Zuma verkrag is, verwys het as iemand wat 'n "heerlike tyd" moes gehad het, aangesien sy nog vir ontbyt oorgebly het en eers daarna 'n taxi ontbied het. Hiervoor is hy 'n boete van R50 000 vir haatspraak opgelê. Eensklaps was die ANC-jeugleier ook in die nuus by die buitelandse media.³

Wat Malema ook op die voorgrond geplaas het, was sy reaksionêre uitsprake. Jeugdige is aangemoedig om hulself te bewapen en by die leer aan te sluit. Meer nog: daar was 'n lang lys van vyande na wie hy verwys het as "rassiste", "imperialiste" en selfs "sataniste". Hieronder was opposisieleiers, ANC-opponente, regters, hoë amptenare, buitelandse leiers en internasionale atletiekbases. Tot min. Naledi Pandor van die ANC is voor stok gekry oor haar Britse aksent. Na die SAKP-hoof, Jeremy Cronin, het hy verwys as 'n "white messiah". Malema het media-aanklagte ontken dat hy in sy toesprake 'n rasgesentreerde retoriek openbaar

2 *Rapport*, 29 Mei 2011; Fiona Forde. *An inconvenient youth. Julius Malema and the 'new' ANC* (Picador Africa: Johannesburg, 2011), pp. 31-32.

3 *Time*, 24 Mei 2010. The Malema mystery.

het. Nietemin het hy aangevoer dat ras (blankes) in Suid-Afrika jare na demokrasie steeds rykdom bepaal.⁴

Dit was uitsprake soos bogenoemde waardeur Malema vanaf 2008-2013 as heethoof deur die media tipeer is. Sy beeld het in dié tydperk al meer reaksionêr geword. Tydens die Afriforum-haatspraak-hofspraak het Malema erken dat hy as tiener saam met ander gewapende ANC-lede na Johannesburg gereis het om die vermoorde SAKP-leier, Chris Hani, se dood te wreek.⁵ Hy het homself dus die reg veroorloof om, indien nodig, gewelddadig op te tree. As ANC-jeugleier was dit Malema se taak om die jeugdiges se gevoelens te temper. Sy optrede het egter dikwels die teenoorgestelde uitwerking gehad, vandaar dat die periode 2008-2013 deur onbeheerde emosies en intriges gekenmerk is, met Malema en sy stryd met die media aan die spits daarvan.

2. MALEMA OP DIE VOORGROND: 2008-2009

2.1 Leier van 'n “magtige” Jeugliga

Die ANC-Jeugliga⁶ was nooit 'n latente organisasie nie. Teen Desember 2007 was dit duidelik dat die mening van die jeugorganisasie by die ANC se Limpopo-konferensie by Polokwane van kardinale belang sou wees in die verkiesing van die nuwe ANC-leier. Reeds voor Polokwane was dit van belang watter kandidaat op die Jeugliga se steun sou kon reken.⁷ As gevolg van die voorneme van die Jeugliga om mnr. Jacob Zuma as ANC-leier te steun, was dit duidelik dat mnr. Thabo Mbeki baie moeilik die paal sou haal. Die jeug was inderdaad die “toutjiestrekker” wat die oorwig na Zuma sou swaai.⁸ Na die nederlaag van Mbeki by Polokwane het die president van die ANC-Jeugliga, Fikile Mbalula, hul rol in perspektief gestel: “President Mbeki was made by the Youth League and was removed by the Youth League. That’s how powerful we are.”⁹

Vier maande later, in April 2008, is Julius Sello Malema as president van hierdie magtige” Jeugliga verkies. Dit was spoedig duidelik dat die nuwe jeugleier 'n emosionele mens en opportunist was wat nie geskroom het om oop kaarte te speel nie.¹⁰ In Junie het hy op die voorgrond getree toe hy aangekondig het dat

4 *Ibid.*; Forde, p. 111.

5 *Rapport*, 29 Mei 2011

6 Die ANC-Jeugliga is in 1944 gestig.

7 Vir meer inligting hieroor, kyk T Lodge, “The ANC and the development of party politics in modern South Africa”, *Journal of Modern African Studies* 42(2), Junie 2004, pp. 189-219.

8 Chitja Twala, “The African National Congress Youth League’s (ANCYL’s) role as the ‘kingmaker’: A moment of post-Polokwane blues”, *Journal for Contemporary History* 34(3), Desember 2009, pp. 153-171.

9 *City Press*, 23 Desember 2007.

10 Forde, pp. 73-79. Malema het die verkiesing naelskraap met 1 883 stemme teenoor 1 686 gewen.

hy Jacob Zuma heelhartig steun in sy veldtog om ook president van Suid-Afrika te word. Hy het voorbladnuus gehaal toe hy by 'n ANC-saamtrek gesê het: "We are prepared to take up arms and kill for Zuma."¹¹ Sy opruiende woorde is in die teenwoordigheid van Zuma gebesig en hy is nie deur hom gerepudieer nie. Die ANC se latere verweer was dat sy Jeugliga 'n onafhanklike liggaam is wat sy eie beleid kon artikeleer. Interessant is dat toe oudpresident Mandela jeugleier Peter Mokaba destyds aangespreek het oor sy "Kill the Boer, kill the farmer"-slagspreuk en hy hom op die feit gewys het dat die ANC ouer en groter as die jeugleier is, Mokaba gestop en geluister het. Die Menseregtekommissie (MRK) het gedreig om Malema voor die hof te daag as hy nie verskoning sou maak oor sy radikale uitlatings nie. Ook die Vryheidsfront Plus en die Demokratiese Alliansie (DA) het klagtes teen Malema ingedien.¹²

Hoewel Zuma nie op Malema se uitlatings reageer het nie, was dit die ANC-adjunkpresident, Kgalema Motlanthe, wat die jeugleier voor stok gekry het en sterk van hom verskil het. Sy woorde "to kill for Zuma" was volgens hom roekeloos. Die ANC-Jeugliga het hierop vir Motlanthe konfronteer en gemaak dat hy sy openbare verskille met mense in partyposisies moes staak. Die ANC was verdeeld in sy veroordeling van Malema. Die sekretaris-generaal, Gwede Mantashe, het Malema verdedig en geglo dat dit verkeerd van die party sou wees om sy jeugleier te veroordeel. Die ANC se taak was om hom te lei en vertrou in hom te kweek. "It is people who do not take responsibility to nurture young people who will jump to the Human Rights Commission."¹³

Die Drievoudige Alliansie het bepaalde redes voorgedien waarom Malema nie summier vir sy uitlatings veroordeel kon word nie:

- Malema se woorde het bloot sy ontevredenheid oor die manier waarop staatsinstellings Zuma beoordeel, gesimboliseer;
- dit het as waarskuwing gedien vir staatsinstellings wat daarop uit was om Zuma te vernietig;
- mense moes fokus op Zuma se oogmerke, eerder as op sy woorde;
- diegene wat Malema veroordeel het, was bloot daarop uit om Zuma by te kom;
- Malema se woorde was nie uit konteks met dit wat die ANC-Jeugliga die vorige paar jaar voorgestaan het nie;

11 *Cape Argus*, 20 Junie 2008; Forde, pp. 111, 140.

12 *Saturday Weekend Argus*, 21 Junie 2008.

13 *Mail and Guardian*, 26 Junie 2008.

- mense het gepoog om druk op Malema te plaas om te retireer sodat daar nie langer stemme sou opgaan om Zuma te verdedig nie.¹⁴

Bostaande dui daarop dat Malema se radikale uitsprake in die Drievoudige Alliansiegeledere nie as besonder radikaal vertolk is nie. Ten spyte hiervan het dit beslis 'n negatiewe impak op die beeld van die nuwe ANC-jeugleier gehad. Veral in anti-ANC en blanke geledere in die algemeen het dit 'n vrees vir onbeheerde ANC-jeugdige laat posvat. Malema het 'n beeld van roekeloosheid uitgestraal en van iemand wat binne ANC-geledere onaantasbaar was. Daar is ook gevra oor die mate waarin hy die ANC in die toekoms kon beïnvloed.

2.2 Malema se invloed neem toe

Wat vrese laat toeneem het oor Malema se toekomstige rol was die feit dat die ANC-Jeugliga se invloed in die moederorganisasie besig was om toe te neem. Meer nog: Julius Malema se aankondiging dat die jeug die Uitvoerende Komitee van die ANC sou aanraai om Mbeki as Suid-Afrikaanse president te onthef, het daarop gedui dat Zuma sou oorneem. Daarom het dit nie verbaas toe Mbeki op 22 September 2008 gevra is om uit te tree as president nie. Nadat aangekondig is dat Zuma nie vervolgt sou word op die aanklagte van korrupsie teen hom nie, was sy pad na die presidentskap 'n voldonge feit. Hiermee is die ANC-Jeugliga en Malema se rol in sy verkiesing ook bevestig.¹⁵

In 2009 was Malema steeds 'n sterk aanhanger van Zuma en het hy gesê dat die “donker magte” van Cope met die imperialiste saamwerk teen die ANC en sy leier. In die media is die ANC-jeugleier as dom uitgebeeld en talle grappe in die verband is ten koste van hom opgedis. Malema was uitgesproke dat die kritiek teen hom bloot pogings was van die “Independent Newspapers” en “elemente” wat die Jeugliga wou verdeel. Na fel kritiek van die media op Malema het een van sy vriende vir hom in die bresse getree deur te beweer dat hy 'n mandaat het om kontroversieel op te tree. Dit was Malema-hulle se werk “to approach matters in the kind of militant manner that the older and more seasoned hands were not able to”.¹⁶ Hierdie dikwels militante aanslag sou Malema van die meeste van sy voorgangers onderskei.

Die massa-ontbloting van agterstewes deur jeugdige tydens die verkiesing van Malema as jeugleier in Bloemfontein in 2008 is ook aan Malema se ongedissiplineerdheid en opsweping toegeskryf. Die *Cape Times* skryf: “Malema quickly took on the mantle of prince of the inappropriate with a relish that, while it sowed disquiet among the moderate, also earned him a popular notoriety among the

14 *Ibid.* Vgl. ook Twala, p. 170.

15 Twala, pp. 170-171.

16 *Saturday Star*, 18 April 2009; Forde, p. 13.

disaffected.”¹⁷ Malema sou ’n militante massaloyaliteit teenoor Zuma bewerkstellig. Sy houding en optrede sou ’n sterk reaksie by die media en die oposisiepartye ontlok, maar sou tog Zuma se greep op die ANC-leierskap en die meerderheid Suid-Afrikaners se loyaliteit teenoor die ANC versterk. Helen Zille van die DA (Demokratiese Alliansie) het in die tyd na Malema as ’n *inkwenke* (’n onbesnede¹⁸ man) verwys, terwyl Jessie Duarte van die ANC gepraat het van “Malemaphobia”¹⁹ waaraan meeste Suid-Afrikaners gely het.

Toe die ANC-jeugleier in Oktober vir ’n spoedoortreding gestop is, wou hy by die verkeersmense weet of hulle besef met wie hulle te doen het. Sy onbeheerde, arrogante optrede is in die media uitgelig, en Malema het dit duidelik gestel dat hy vere voel vir die aanklagte teen hom, en dat *City Press* wat hom sterk kritiseer het, hom nooit weer moes nader vir kommentaar nie. Hy is ook voor stok gekry omdat hy ’n blou lig uitgepluk het toe verkeersbeamptes gewys het dat hy van die pad moes trek. Adjunkminister van vervoer, Jeremy Cronin, het in die parlement gesê dat niemand verhewe is bo die wet nie en die saak ondersoek sou word.²⁰

In November is BBP-beskerming aan die ANC-jeugleier toegestaan. Dit het wye kritiek in die media en van die opposisiepartye ontlok. Khume Ramulitho, nasionale DA-jeugwoordvoerder, het gesê dat indien Malema iets sou oorkom, dit nie werklik ’n verlies vir die land sou wees nie. “Dit sal eerder die markte goed doen, want hy is op die oomblik ’n las vir die ekonomie, eerder as ’n bate.” Volgens hom het Malema slegs beskerming teen sy ego benodig. Sodanige beskerming kon belastingbetalers tot soveel as R3,6 miljoen per jaar kos.²¹

3. 2010 – DIE JAGSEISOEN OP MALEMA IS OOP

3.1 Anti-intellektueel?

Aan die einde van 2009 was dit reeds duidelik dat die ANC in 2010 dalk nog probleme met hul voortvarende jeugleier, Julius Malema, kon ondervind. Malema is in ’n Sondagkoerant as die “mampara van die jaar”²² aangewys. Daar is aangevoer dat hy ’n anti-intellektueel is wat nie nuusblaai lees nie en die reputasie van die

17 *Cape Times*, 5 Junie 2009.

18 *Ibid.*

19 “Malemaphobia” is die nagmerrie wat sommige swart mense geglo het kan gebeur, maar gehoop het nooit sou gebeur nie. Vir wit mense het Malema die nagmerrie aangeblaas waarop hulle gewag het, iets wat hulle gevrees het in swart politiek gesetel het en wat noodlottig vir Suid-Afrika sou wees. Forde, p. 78.

20 *City Press*, 1 November 2009; *Beeld*, 5 November 2009. Malema het met sy Range Rover teen 107km/h in ’n 60 km/h-sone gery.

21 *Burger*, 11 November 2009.

22 *Star*, 26 Januarie 2010. In *HAT* word daar na mampara verwys as ’n “onnosele vent”, “bog” en “baar inboorling”, dus geen vleiende verwysing na enigiemand nie.

kulturele politiek vernietig. *The Star* voeg egter daaraan toe: “Malema has built a following in the bling generation and another segment of the elite vanguard who despise intellectuals from minorities, as part of their narrow black nationalism. His rise to semi-education political stardom is much admired by a generation that has been let down by our educational system. The anti-intellectual current of Malema is a phenomenon deeply rooted in our consumerist culture.” In die sogenaamde “bling”-wêreld is al wat saak maak klere, musiek en skinder. Vir die mense is elke dag ’n partytjie. Politiek word deur hulle in vermaaklikheid omskep, ’n neerhalende politieke spel waar opponente bespot word.²³

3.2 Nasionalisering; swaarde met PAC gekruis

Prince Mashele, uitvoerende direkteur van die Sentrum vir Politiek en Navorsing, het Malema se pleidooie vir nasionalisering as leeg en sonder kennis van die tegniese aspekte daarvan bestempel. Vir Mashele was dit ook interessant dat die ANC-Jeugliga net ’n klein Afrika-landjies, Botswana, met ’n nominale bevolking van slegs twee miljoen mense, as voorbeeld ten opsigte van die skep van werksgeleenthede en ekonomiese groei vir Suid-Afrika voorgehou het, ’n land met meer as 50 miljoen mense.²⁴

Die ANC-jeugleier het in die jaar ’n vermoë openbaar om stoomrollerwys op tone te trap. Einde Maart het Malema die rol van die Pan-Africanist Congress (PAC) in die 1960-anti-pasveldtog bevestig. Daar is gevoel dat hy sodoende ook die integriteit van persone soos Robert Sobukwe en Steve Biko bevestig het. Vir ondersteuners van die PAC was dit tragies dat Malema toegejuig is deur jong mense wat die ontvangers en beskermers van die “struggle”-geskiedenis was. Xolela Mangcu, ’n trustee van die Robert Mangaliso Sobukwe Trust, het die ANC vir die ondeurdagte uitlatings verantwoordelik gehou en gesê dat sy jeugleier se woorde ’n manifestasie van die regerende party se negering van die rolle van mense soos Sobukwe en Biko in die vryheidstryd was.²⁵

3.3 Voortgesette gebrek aan dissipline en selfs Gary Player reageer

Intussen het Malema ongesteurd by die ANC-jeugkongres voortgegaan om die kontroversiële “kill the boer”-lied te sing. In ’n sekere mate was hy moedswillig om dié lied te sing. Dit was slegs enkele ure voor ’n bevel deur die Pretoriase Hooggeregshof uitgereik is dat die lied nie in die openbaar gesing mag word nie.²⁶

23 *Star*, 26 Januarie 2010. Vir meer inligting hieroor vergelyk Forde, pp. 40, 150.

24 *Sunday Independent*, 21 Maart 2010; Forde, pp. 80-81.

25 *Sunday Independent*, 28 Maart 2010. Malema committed genocide against the liberation history.

26 In Pretoria, so het Sapa berig, het Afriforum en die Transvaalse Landbou-unie ’n bevel van die Paleis van Justisie verkry om Malema te stop om die lied te sing. Vgl. *Daily Dispatch*, 2 April 2010.

Malema het daarop gewys dat die betrokke lied deel vorm van die nalatenskap van die ANC se “struggle”, en dat dit bloot ’n manier was om eer te betoon aan diegene wat tot die stryd bygedra het of omgekom het. Malema het gesê dat indien hy sou stop om die lied te sing, dit ’n erkenning van sy skuld aan “ongedissiplineerdheid” sou wees.²⁷

Interessant is die feit dat die Suid-Afrikaanse gholff-ikoon, Gary Player, op die tydstip lof gebring het aan wat hy bestempel het as die jong man (Malema) se “charismatiese kwaliteite”. Hy sou graag wou sien dat Malema sy energie in dieselfde rigting as dié van Nelson Mandela en Mahatma Gandhi sou stuur. Laasgenoemde het klem gelê op samewerking en nie op individualisme nie. Wat mense in hul jeug sê, verskil dikwels drasties van hul latere opvattings.²⁸

3.4 Dissiplinêre optrede teen Malema

Die jagseisoen op Malema was steeds oop en die pers sou lustig meedoen. Die nuwe voorsitter van die party se dissiplinêre komitee, Derek Hanekom, het ’n versoek ontvang dat tugstappe teen Malema gedoen word. Terwyl Malema gereed gemaak het om hom te verdedig, is daar in die pers reeds spottenderwys na hom as “Kiddie Amin” verwys, in vergelyking met die voormalige Ugandese diktator, Idi Amin. Tot die groot ergernis van pres. Zuma het Malema klaarblyklik ongestoord voortgegaan om die ANC se vermaning tot dissipline te verontagsaam. Zuma het die belangrikheid van eenheid in die party benadruk. Tydens die ANC se Limpopo-kongres op 10 April is die byeenkoms in so ’n mate deur geweldpleging ten gunste van Malema ontwig dat waterkanonne gebruik moes word en afgevaardigdes gearresteer is. Malema het openlik sy steun aan Fikile Mbalule, oud ANC-jeugleier en adjunkminister van polisie, toegesê om by Gwede Mantashe as sekretaris-generaal oor te neem na die ANC se 2012-kongres. Malema se blatante ignorering van die president se oproep tot eenheid en dissipline, het die groeiende woede in die partyleiers se geledere aangeblaas. Om sake te vererger het Malema ook nog negatiewe aanmerkings gemaak oor die moord op die Afrikaner Weerstandsbeweging (AWB)-leier Eugene Terre’Blanche, ten spyte van die versoek van ANC-leiers dat die leiersfigure hulle in die oorverhitte politieke klimaat van kommentaar moes weerhou.²⁹ In die pers is Zuma daarvan beskuldig dat hy nie sy ANC-jeugleier kon beheer nie, nadat Malema ’n BBC-korrespondent, Jonah Fischer, tydens ’n Jeugliga-perskonferensie ’n “bastard” en ’n “bloody agent” genoem en uit

27 *Daily Dispatch*, 2 April 2010.

28 *Sunday Star*, 10 April 2010.

29 Na die moord op die 60-jarige AWB-leier het Malema gesê: “He died before changing his racist behaviour.” Forde, p. 187.

die lokaal gejaag het.³⁰ Dit het kennelik vir die ANC-leierskap al hoe moeiliker geword om Malema se optrede te verdedig.

3.5 Die “onregeerbare tier” noodsaak optrede

Selfs in die internasionale media is Julius Malema se optrede met verwondering gade geslaan. Tydens ’n amptelike besoek aan Zimbabwe in April het die ANC-jeugleier die Zanu PF-Jeugliga ontmoet en uiters gunstige kommentaar oor hul party gelewer, en dit terwyl pres. Zuma verbete pogings aangewend het om as tussenganger die strydende partye in Zimbabwe te verenig. Vir Zuma was Malema se optrede des te meer ’n verleentheid nadat hy vroeër na Malema as ’n toekomstige ANC-leier verwys het omdat hy die taal van “die mense” gepraat het.³¹ Daar is na Malema as die hoofindieners van die Nasionale Tenderrewolusie verwys en beweer dat hy die toekennings van staatsenders na willekeur beïnvloed het. Op die tydstip (April 2010) het *Business Day* spekuleer dat die ANC kwalik hulself sover kan bring om daadwerklik teen Malema op te tree. Hy het die “onregeerbare tier” geword, iemand wat gevaarliker vir die ANC geword het as die organisasie se politieke opponente. Die DA het hom verlustig in die moeilike situasie binne die ANC. Malema het die ANC snags wakker gehou en hul laat vrees oor die volgende stap van die “boosdoener” in hul geleedere.³²

3.6 ’n Boete en dissiplinêre stappe deur die ANC

In Mei 2010 is die president van die ANC-Jeugliga met R10 000 beboet en beveel om politieke klasse by die ANC by te woon nadat hy skuldig bevind is dat hy nie genoeg respek vir die president van sy party betoon het nie. Vir die eerste keer sedert hy in 2008 ANC-Jeugligapresident geword het (’n pos wat hom tot lid van die uitvoerende gesag van die ANC bevorder het), het Malema hom in ’n kwesbare posisie bevind. Hy het sy lyf in die politiek begin rondgooi, wat hom ’n vals gevoel van belangrikheid laat ervaar het. Daar is selfs van hom as die nuwe Nelson Mandela gepraat. Hy was ’n kontroversiële leier. Deur middel van twyfelagtige

30 Op 8 April het Malema van ’n besoek aan Zimbabwe teruggekeer. By die ANC-hoofkwartier in Johannesburg het hy Robert Mugabe se “geesteskrag, moed, openhartigheid en toewyding” en sy “progressiewe visie” in sy “leiding na ’n suksesvolle Zimbabwe” geloof. Dit was nadat hy gehekel is deur die BBC-joernalis dat Malema vir Fischer gevloek en uitgejaag het. Vgl. *Burger*, 15 Oktober 2010; *Sunday Independent*, 18 Oktober 2010; Forde, pp. 188-192. Forde brei uit oor die aanleidende oorsake vir die uitbarsting van Malema en die mate van provokasie van die BBC-joernalis. Sy benadruk egter tereg dat dit eensins die optrede van Malema regverdig nie.

31 Vir meer inligting hieroor kyk Forde, pp. 141, 179, 185, 194-195, 243. Geen wonder dus dat ’n ANC-amptenaar hieroor sê: “the small president had become bigger than the big president”. *Ibid.*, p. 141.

32 *Business Day*, 22 April 2010. Jacob Dlamini, “Why Malema is the South African Sarah Palin”; Jacob Dlamini, *Native nostalgia* (Jacana, 2009).

tenders wat hy deur politieke steun bekom het, het Malema ekonomiese mag verwerf. Die jeugleier het die ANC geen ander keuse gelaat as om dissiplinêre stappe teen hom te neem nie. Malema het eindelijk skuldig gepleit op die klag dat hy Klousule 25.5(i) van die ANC-grondwet oortree het deur op so 'n wyse op te tree dat hy ernstige onmin/verdeeldheid in die eenheid van die organisasie veroorsaak het. Meer nog: indien Malema binne bestek van die volgende twee jaar weer die klousule sou oortree, sou hy sonder verwyl geskors word uit die party vir 'n tydperk soos deur die ANC-komitee bepaal.³³ Vir die volgende twee jaar sou hy moes dink voor hy praat. Die vraag was: sou Malema hieraan gehoor gee?

4. 2011 – MALEMA: MEESTER VAN DIE “WIT GEVAAR”

4.1 Die munisipale verkiesing

Tydens die 2011-plaaslike verkiesing (18 Mei) het die ANC-jeugleier, Malema, sterk op die voorgrond getree. Soos wat Eugène Terre'Blanche met sy retoriek en vermoëns dit reggekry het om mense (blankes) met opruiende toesprake op te sweep, het Malema van die een gehoor na die ander beweeg en swart mense in vervoering gehad met sy charisma. Die toehoorders, veral die jong mense, het in groot getalle na sy vergaderings gestroom om sy populistiese toesprake aan te hoor. Sy boodskap was eenvoudig: Wit mense besit alles en swartes moet dit van hulle wegneem; vandaar dat hulle soos kriminele behandel moes word, aldus Malema.

Gedurende hierdie tydperk is daar na Malema as die “Juju-baba” verwys.³⁴ Die fokus het in 2011 sterk op dienslewingsprobleme geval. Hierdie probleme is deur die jeugleier met die “wit gevaar” (landhervorming, werksgeleentheid en armoede) verbind. Die bestaande probleem was nie in die ANC se onvermoë om diensprobleme op te los gesetel nie, maar het voortgespruit uit die erfenis van dit waarmee die blankes hul gelaat het. Op dié wyse is rassehaat aangeblaas. Malema het geglo dat Nelson Mandela se nasionale projek vir versoening en Thabo Mbeki se strewing na langtermyn ekonomiese groei te lank sou duur³⁵; 'n ander pad moes gevolg word.

In die emosionele verkiesingsatmosfeer was die ANC-jeugleier se gewildheid besig om toe te neem. 'n Verbale Malema het ongestoord voortgegaan, terwyl pres.

33 *Sunday Times*, 6 Mei 2010 en 21 Augustus 2011; Forde, pp. 19-20. In die proses het Malema ook televisieblootstelling gekry wat sy beeld by die massa (en dus ook veral by die jeugdiges) versterk het.

34 Sy ronde baba-agtige gesig en voorkoms het hierdie benaming tot gevolg gehad. “Jujube” is die benaming vir 'n jellie-lekker met 'n baba-gesig daarop, vandaar die verkorte “juju-baba” verwysing na Malema. Dit was veral *City Press* wat sedert 2011 dikwels na “Juju” verwys het. Vgl. o.m. *City Press*, 23 Oktober 2011. Juju stokes fires of anger; *Ibid.*, 29 April 2012. Friends of Malema give Juju a podium.

35 *Volksblad*, 7 Januarie 2014.

Zuma “onsigbaar en stil” op die agtergrond was. Geen wonder dat daar selfs drie jaar later steeds na Zuma as “Jacob die swyger” verwys is nie. Zuma was maar te bewus daarvan dat die ANC-jeugleiers, sedert Mandela dié amp beklee het, geensins onderskat kon word nie; vandaar sy besluit om eerder te swyg as om swaarde met Malema te kruis. Malema se openbare beeld het weens sy onstuitbare optrede ’n sterk hupstoot gekry. Boonop het die voortgesette hofaksie van Afriforum op die tydstip ook in Malema se hande gespeel om hom as die nuwe verdediger vir die ANC en sy struggeleskiedenis voor te hou.³⁶

4.2 Die blankes in die spervuur

Die hofsaak teen Malema het, volgens *Rapport*, net Malema se beeld as boelie versterk. Malema se woorde “Skiets die Boer” word volgens dié nuusblad nie gesing ter nagedagtenis aan die struggle nie, maar veel eerder as deel van sy roekelose retoriek. Hy is uitgebeeld as die belangrikste figuur naas Zuma tydens die verkiesing.³⁷ Dit was die minderheidsgroepe wat die meeste deur Malema se uitsprake beledig en ontstel is. Ook was dit geen toeval dat dit na die verkiesing sou blyk dat die ANC amper al die minderheidswyke verloor het wat hy voor die verkiesing gehad het nie. Tog het die jeugleier telkens in die bresse getree vir die ANC-leier, Jacob Zuma; hy sou hom ten alle koste beskerm³⁸ – op die oog af ’n onwankelbare vennootskap. Die jeugdige Malema het die ANC aangespoor om vir ’n 75% meerderheid te werk en die grondwet te verander.³⁹

Die ANC het, aldus Malema, tereg besondere krediet verdien vir sy aksies soos die behuisingsprogram (in 2011 is daar reeds vyf miljoen huise vir behoeftige Suid-Afrikaners gebou). Hy het armes na die mond gepraat deur op die teenstelling te wys – talle armes wat nog steeds onder die broodlyn gelewe het en blankes wat in rykdom floreer. Die skuld hiervoor het hy op die skouers van die blankes geplaas, ten spyte daarvan dat die ANC reeds 17 jaar lank aan die bewind was.⁴⁰ Dergelike uitsprake sou vir die jeugleier positief reflekteer in ANC-geledere. Tog is in opposisiegeledere gevoel dat iemand Malema se rasseretoriek moes aanspreek voordat hy verdere rassegevoelens sou opwek.

Prof. Kwandiwe Kondlo van die UV glo dat Malema se krag in sy onvoorspelbaarheid lê. Hy bring lewe in politiek. Hy bring lewe, krag en drama-en jong mense hou van drama.⁴¹

36 *Ibid.*

37 *Rapport*, 29 Mei 2011.

38 *Cape Argus*, 15 Junie 2011.

39 *Sunday Independent*, 19 Junie 2011.

40 *Cape Argus*, 12 Mei 2011.

41 *Sunday Times*, 15 Mei 2011; *Sunday Argus*, 12 Junie 2011.

4.3 Die ANC-jeugleiersverkieping – blankes steeds in sy visier

Vanaf 16-20 Junie 2011 het die ANC-Jeugliga sy nasionale verkiesingskongres in Johannesburg gehou waar sy nuwe leiers verkies is. Malema is geopponeer deur die liga se Gautengse voorsitter, Lebogang Maile (31 jaar oud). Maile het 'n sterk aanval op Malema gedoen en gesê dat hy diktatoriale neigings het, die staatskas plunder en die Jeugliga verdeel. Voor die kongres is daar reeds daarop gewys dat Malema se onverantwoordelike openbare diskoers die party groot skade berokken het, soos deur die uitslag van die munisipale verkiesings getoon is. In opposisiegeledere en die media is gevoel dat die Jeugliga iemand aan die stuur moes kry wat die demokrasie koester eerder as vernietig; vandaar hul steun aan Maile. Uit koerantberigte was dit vroeg in Junie egter reeds duidelik dat Malema die oorgrote steun van die liga geniet het.⁴² Soos algemeen verwag, is Malema herkies en hy het in sy toespraak gesê dat hul sou voortgaan om as Zuma se “beskermer” op te tree. “We are under your leadership. You must remain unshaken as the leader of the ANC.”⁴³ Net toe Zuma homself hieroor op die skouer wou klop, voeg die jeugleier daaraan toe dat die regering se ekonomiese beleid veel te wense oorlaat, en eis hy 'n radikale landhervormingsprogram wat sou toesien dat die staat alle plase met wit eienaars sonder enige kompensasie oorneem en die inkomste onder al die oud-verdruktes verdeel.⁴⁴ Ook: jonger leiers is nodig vir 'n jong land soos Suid-Afrika. In die *Sowetan* is daarop gewys dat Malema die voordeel van die jeug aan sy kant het en dat daar nog lank van hom gehoor sal word.⁴⁵

In 'n onderhoud enkele dae hierna het Malema ook bevestig dat hy geen ambisie het om president van die land te word nie. Hy was egter bewus daarvan dat die onderdruktes hul hoop op hom vestig.⁴⁶ Gedurende hierdie tyd is Malema se oratoriese vermoëns en styl met dié van PW Botha en Robert Mugabe vergelyk, en is daar na hom verwys as 'n demagoog wat sentraal in die Suid-Afrikaanse politiek staan.⁴⁷

4.4 Malema die kapitalis

Reeds 'n jaar tevore het *City Press* onthul dat Malema se grootste maatskappy, SGL Engineering, ongeveer R140 miljoen se staatstenders bekom het vir padkonstruksie, straatplaveisel, rioolwerke, groot watertoevoer, begraaflase, grondhervulling, die opgradering van sentrale besigheidsareas en die voorsiening van rioolstelsels. Sy maatskappye het ook tenders verwerf vir die bou van brûe en paaie in Limpopo.⁴⁸ Hierdie verworwe rykdom was in skrilte kontras met sy pleidooie vir die opheffing

42 *Rapport*, 29 Mei 2011; *City Press*, 29 Mei 2011; *Rapport*, 5 Junie 2011; *Star*, 2 Junie 2011.

43 *Sunday Times*, 19 Junie 2011; *Sowetan*, 21 Junie 2011.

44 *Sunday Times*, 19 Junie 2011. Vgl. Forde, p. 209.

45 *Sowetan*, 21 Junie. Artikel deur Thami Ka Plaatjie, direkteur van die Pan African Foundation.

46 *City Press*, 26 Junie 2011.

47 *Sunday Argus*, 26 Junie 2011.

48 *City Press* 7 Julie 2011.

van armes en die posisie van werkloses. Hy, as welgestelde Suid-Afrikaner, is as aanmatigend beskou om daarop aanspraak te maak dat hy namens die armes in Suid-Afrika praat.⁴⁹

Helen Zille (DA-leier) het na die ANC-jeugleier verwys as “a dictator-in-waiting”, “offering quick-fix solutions to complex problems”. En dan: “If the ANC Youth League holds the balance of power, Julius Malema will be the power broker.”⁵⁰ Dit was duidelik dat die DA nie die mag van die jeugleier onderskat het nie, veral ook aan die hand van sy dreigemente oor die onvermoë van die ANC-sleutelspelers om landhervorming deur te voer.⁵¹

In Julie 2011 was Malema opnuut in die nuus toe dit bekend geword het dat hy besig was om ’n R16 miljoen-huis in Sandton (Johannesburg) te bou op ’n perseel wat hy twee jaar vantevore vir R3,6 miljoen gekoop het. Die SAID sou volgens die DA gevra word om ondersoek in te stel na dié kontroversiële politikus se sake. Die DA se Diane Kohler Barnard wou weet hoe iemand met ’n inkomste van R25 000 per maand ’n huislening kon bekom om ’n huis van R16 miljoen op te rig. Om vir sodanige lening te kwalifiseer moet ’n aansoeker minstens R500 000 per maand verdien. Ironies is die feit dat die jongman tydens ’n Jeugdagbyeenkoms gewaarsku het dat ryk Suid-Afrikaners moes kennis neem van die moontlikheid dat hulle weens hul rykdom deur armes aangeval kon word.⁵²

Die ANC-jeugleier was andermaal in die spervuur toe hy probeer keer het dat *Rapport* en *City Press* inligting publiseer oor ’n geheime familietrust waarheen “skenkings” deur sakelui na bewering gekanaliseer is. ’n Sakeman in Malema se vriendekring het gesê dat hy R200 000 in die trust inbetaal het nadat hy gehelp is om ’n regeringstender te kry. Hy weet glo van nog minstens 20 sakemanne wat dieselfde gedoen het. Malema het ontken dat die trust vir geldwassery gebruik word. Hy het volgehou dat hy ’n “arm man” is wat afhanklik van “aalmose” is. Op ’n vraag van ’n joernalis tydens ’n perskonferensie wat hy self belê het oor waar hy aan R16 miljoen kom om sy huis te bou, was sy antwoord bondig en dwars: “Mind your own business.”⁵³ Hy glo die media is bevooroordeel dat hul dit durf waag om sodanige vrae aan hom te stel. Daar is geglo dat Malema nog baie het om te verduidelik en dat sy geldsake inderdaad ondersoek moes word.⁵⁴ Ook Cosatu het sy stem dik gemaak en gevra dat die ANC se etiese komitee die Spesiale Ondersoekeenheid en die Openbare Vervolger sal vra om ondersoek in te stel na

49 *Mail and Guardian*, 7 Julie 2011.

50 *Business Day*, 29 Junie 2011.

51 *Mail and Guardian*, 30 Junie 2011; *Rapport*, 3 Julie 2011.

52 *Sunday Tribune*, 17 Julie 2011.

53 *Rapport*, 24 Julie 2011; *Sunday Independent*, 24 Julie 2011; *Independent on Saturday*, 30 Julie 2011; *City Press*, 31 Julie 2011.

54 *Burger*, 30 Julie 2011; *Sunday Tribune*, 31 Julie 2011.

al die aanklagte teen die jeugleier.⁵⁵ Die media het sterker daarop aangedring dat Malema se sake in die kollig geplaas word, en veral *Rapport* en *City Press* was aan die voerpunt in die druk op Malema. Malema se reaksie was dat dit nou die “wit base” was wat besig is om hom aan te val.⁵⁶

4.5 'n Politieke ingryp in Botswana?

Die omstrede ANC-jeugleier was nie iemand wat maklik met sy sêgoed uit die moeilikheid kon bly nie. In Augustus 2011 is hy voor stok gekry oor sy opmerkings dat die Jeugliga aanbeveel dat Botswana se president, Ian Khama, uit die kussings gelig moes word. Toe Malema bewus word van die ernstige implikasies van sy woorde het hy verskoning gemaak aangesien hulle merk dat die ANC se leierskap “took serious exception to the statement and classified that statement as a transgression of the ANC constitution and policies”. Malema het kennelik geskrik en die *Sunday Tribune* meegedeel dat hy en sy uitvoerende komitee hulle onderwerp aan die leiding van die ANC. ANC-aksie teen die jeugleier het al meer na 'n sterk moontlikheid begin lyk, veral toe die moederorganisasie sy apologie verwerp het.⁵⁷ Stemme het begin opgaan dat Cyril Ramaphosa miskien weer orde in die ANC kon bring en ook vir Malema kon beheer.⁵⁸

4.6 Die ANC tree op – Malema weer op die rooi tapyt

Teenstanders van die ANC het hul verlustig in die dilemma waarin Malema die party gedompel het. Die Jeugliga het gewaarsku dat hy sou terugveg indien pres. Zuma dissiplinêre aksies teen Malema onderneem. Weens sy opgeskorte vonnis van 2010 was ANC-optrede 'n noodwendigheid en daar is tereg gegis dat dit die roete sou wees wat die ANC se nasionale dissiplinêre komitee sou volg. Die jeugleier was met sy rug teen die muur. Interessant is dat die ander ANC-jeugleiers Malema in sy standpunt oor Botswana gesteun het.⁵⁹ Verla Zuma en Mantashe het rede gehad om hul jeugleier by te kom, aangesien hy gedreig het om albei uit hul posisies in die ANC “te lig”. Dit was duidelik 'n magstryd tussen die Jeugliga en die moederorganisasie en daar is reeds bespiegel dat die Jeugligaleier dalk as uitvloeisel hiervan sy eie party kon stig.⁶⁰

55 *City Press*, 31 Julie 2011.

56 *Rapport*, 31 Julie 2011; *City Press*, 1 Augustus 2011; *Beeld*, 5 Augustus 2011. Gedurende die weke wat sy finansies ondersoek is, het hy verskeie kere in radio-inbelprogramme en ander media-programme opgetree en homself as 'n produk van die ANC voorgedou met 'n houding van: “Wat het ek verkeerd gedoen? Die ANC het my geleer wat om te doen.” Forde, p. 164.

57 *Sunday Tribune*, 14 Augustus 2011.

58 *Star*, 18 Augustus 2011.

59 *Sunday Times*, 21 Augustus 2011.

60 *Burger*, 27 Augustus 2011.

Aan die einde van Augustus is asem opgehou oor 'n moontlike burgeroorlog veral na gewelddadige protesoptogte tydens die tugverhoor van Malema in Johannesburg. ANC-vlae en t-hemde met Zuma se gesig daarop is verbrand. Dit het die ANC genoop om Malema, Floyd Shevambu (sy regterhand) en vier ander topleiers van die ANC-Jeugliga⁶¹ na 'n ongeïdentifiseerde perseel vir die verhoor te verskuif. Malema het geskiedenis gemaak: die SAKP het aangevoer dat dit die eerste keer in die alliansie se geskiedenis is dat een van sy eie strukture sy hoofkwartier “beleër”. Die polisie het 'n stryd gehad om orde te handhaaf. Daar is aangevoer dat Malema 'n nuwe ANC-kultuur van chaos versinnebeeld, ten spyte daarvan dat hy die jeugdige tot orde probeer roep het en hulle gemaak het om steeds ANC-voorgangers te eerbiedig.⁶² Na die geweldpleging is tereg in die *Sunday Times* gevra: “Has Malema now gone too far? The visual images sent a message ... that was not good for Malema.”⁶³ Daar was vier aanklagte teen die ANC-jeugleier:

- Die verwekking van ernstige verdeeldheid in die party deur aan te voer dat die vertrek van oudpresident Mbeki 'n vakuum in leierskap veroorsaak het;
- Die party is in diskrediet gebring met die Jeugliga se aandrang op 'n bewindsverandering in Botswana;
- Die ontwrigting van 'n amptelike ANC-byeenkoms; en
- die verwysing na blankes as “kriminele” wat swart mense se grond met geweld van hulle afgeneem het.⁶⁴

Einde Oktober is protesoptogte deur Malema beplan in belang van “die werkloses, die grondloses, die haweloses en die informele nedersetters”. So, het die Jeugligaleier geglo, sal die volk se stem gehoor word. Op 11 November is aangekondig dat die ANC Malema skuldig bevind het aan al sy oortredings en dat hy 'n opgeskorte vonnis van vyf jaar opgelê is. Hiermee het hy sy presidentskap van die Jeugliga verloor en is hy van sy ANC-lidmaatskap gestroop.⁶⁵ Die besluit het die verdeeldheid in ANC-geledere verbreed. Malema is 14 dae gegun om appél teen die vonnis aan te teken. Einde November was Malema polities teen die planke. Sy kommentaar: “Now I am finished politically ... I have looked at the trends. I have

61 Benewens Malema is Ronald Lamola (adjunkpresident), Sindiso Maqaqa (sekretaris-generaal), Kenetswe Mosenogi (Maqaqa se adjunk) en die Jeugliga se tesourier, Pule Mabe, van ongedisiplineerdheid aangekla. Vgl. *Star*, 1 September 2011.

62 *Daily Dispatch*, 6 Februarie 2013. Brenda Boyle, “Malema, fallen political puppet: victim or villain”.

63 *Sunday Times*, 4 September 2011.

64 *Mail and Guardian*, 8 September 2011; *Star*, 9 September 2011; *Burger*, 15 September 2011; *Weekend Post*, 15 September 2011; *Sunday Times*, 25 September 2011; *Sowetan*, 6 Oktober 2011 en *Sunday Times*, 16 Oktober 2011.

65 *Star*, 11 en 16 November 2011; *Sunday Independent*, 13 November 2011; *Sunday Times*, 17 November en 4 Desember 2011.

listened to the speeches, they are all pointing in one direction.” Hy het aangekondig dat hy gaan boer en uit die politiek sou tree. Vervolgens het ’n nuwe era in Malema se loopbaan aangebreek – ’n lewe sonder die ANC.

5. DIE ANC SONDER MALEMA – 2012

5.1 Verdere isolasie van ANC

In 2012 was dit duidelik dat Julius Malema se politieke loopbaan na alle waarskynlikheid (ten minste in die ANC) iets van die verlede was. Die onmin wat die jeugleier se optrede tot gevolg gehad het, was beslis nog nie verby nie. Steven Friedman, politieke analis, sê tereg dat wat ook al met Malema sou gebeur, die beleid en optrede waarmee hy geassosieer word, sou voortduur. Die boodskap was duidelik: ANC-lede kan baasspeel en reëls buig, solank as wat hulle nie hul leiers kritiseer of van die party se beleid afwyk nie.⁶⁶

Wat wel ’n voldoende feit was, was dat ’n karakter soos Malema nie sommer oornag van die politieke toneel sou verdwyn nie. Die gebeure die afgelope nagenoeg vyf jaar sedert 2008 het die kollig geplaas op die ANC se swakhede en die onvermoë van hul leiers om bo die vegtende faksies uit te styg. Dit was nietemin duidelik dat, ten spyte van die verlies van Malema, die ANC nie ’n koersverandering sou ondergaan nie.⁶⁷

’n Ander politieke analis, Mari Harris, is korrek as sy sê dat Malema waarskynlik sy steun oorskat het, sowel in die land as in die party. Cyril Ramaphosa, voorsitter van die ANC se appélkomitee, het die belangrikheid van dissipline in die organisasie sterk beklemtoon. Daar was weinig wat aan Malema se situasie verander kon word: toe hy aan dissiplinêre oortredings skuldig bevind is, was sy politieke doppie geklink vanweë sy vroeëre opgeskorte vonnis. Na die vonnisoplegging van die jeugleier kon daar tereg gevra word: kan al die oorblywende ANC-leiers hul leefstyle en finansiële situasies verduidelik?⁶⁸

Versoening met die ANC het verder vervaag toe Malema by die party se provinsiale leiersverkiesing in Limpopo die gewraakte “storkop-liedjie” (’n neerhalende verwysing na pres. Jacob Zuma) gesing het. Met die ongedissiplineerde gedrag het Malema heelwat van sy simpatiseerders vervreem. Hy moes ook weet dat mense soos hy wat nie die “struggle” meegemaak het nie en nie onder apartheid gely het nie, nie kon voorskryf hóé die ANC moes lyk nie. Tog moes Malema die

66 *Business Day*, 6 Februarie 2012.

67 *Pretoria News*, 7 Februarie 2012. Fiona Forde, “Not time yet for Malema’s obituary”. Forde is outeur van die boek *An inconvenient youth: Julius Malema and the “New” ANC*. op. cit. Vgl. *Business Day*, 6 Februarie 2012.

68 *Star*, 9 Februarie 2012. Mathacla Tsedu, “Malema: the elephant in the room”. Tsedu is ’n oud-redakteur van *City Press* en oud-hoof van Media24 Journalism Academy.

ANC laat dink het oor sake soos dat meer jongmense in hul party se top-posisies verkies moes word. *Rapport* het bevind dat die meerderheid van die party se ondersteuners in 2012 tussen 18 en 32 jaar oud was (meer as 11 miljoen swartes val in dié ouderdomsgroep).⁶⁹ Die ANC moes ook kennis neem dat die skreiende ongelykhede 'n teelaarde vir politieke radikalisme was. As Malema nie daar is om die ruimte te vul nie, sal iemand anders dit wel doen. Op 29 Februarie 2012 is Malema uit die party geskors. Daar is tereg gevra of Malema dieselfde pad sou loop as Bantu Holomisa wat in 1996 uit die party geskors is en daarna sy eie party, die United Democratic Movement (UDM), gestig het. Net die tyd sou leer. Weereens is geskiedenis gemaak: Julius Malema was die eerste ANC-Jeugligapresident wat die deur gewys is.⁷⁰ Kortom: 2012 was beslis Malema se *annus horribilis*; die eens sterkskynende politieke ster het 'n terugslag ondervind. Die vraag was nou of al sy politieke idees ook 'n slag toegedien is.

Malema moes gaan: die ANC was nog altyd uiters sensitief wat betref direkte beledigings teenoor sy leiers. Deur na pres. Zuma as die “showerhead” te verwys, het Malema net te ver gegaan. Meer nog: hy het 'n veldtog begin om die president en die ANC se sekretaris-generaal uit die kussings te lig. Hy het sy opgeskorte vonnis vir swak dissipline ignoreer. Boonop het sy glansryke lewenstyl die aandag van die Valke en die SAID getrek. Rationele denke het hom in die steek gelaat in sy ongevraagde uitsprake oor Botswana, die stadige pas van transformasie en die swak lewensomstandighede van Suid-Afrikaners. Malema se enigste uitweg op die tydstip was waarskynlik om te besin oor sy eie politieke party.⁷¹ As dit sou gebeur, sou hy sy beledigende retoriek moes laat vaar en leer om sy humeur te beheer. Spyt het waarskynlik vir hom te laat gekom toe dit in Maart 2012 bekend geword het dat Malema en sy medejeugleier, Sindiso Maqaqa, albei verskoning gevra het vir hul swak dissipline.⁷² Dit was klaarblyklik 'n tevergeefse poging om weer voor Desember 2012 in die resies vir ANC-jeugleiersposte te kom. Malema sou steeds nie swyg nie en het hom bepaal by 'n kernprobleem – armoede. In Johannesburg het hy studente meegedeel: “We don’t want to remove anyone from power. We don’t want to kill anyone. We want a better life”⁷³ – regte woordkeuse.

69 *Rapport*, 19 Februarie 2012. Vgl. ook *Business Day*, 2 Maart 2012.

70 *Saturday Star*, 3 Maart 2012; *Sowetan*, 2 Maart 2012; *Sunday Independent*, 4 Maart 2012; *City Press*, 11 Maart 2012.

71 *Star*, 15 Maart 2012. David Dalling, “Time to do or die Malema”; *Daily News*, 29 Maart 2012. David Dalling, “What Malema should do”.

72 *Sowetan*, 16 Maart 2012.

73 *Saturday Star*, 31 Maart 2012.

5.2 Struikelblokke vir Malema

Daar was talle struikelblokke in Malema se weg voordat hy weer 'n faktor in die Suid-Afrikaanse politiek sou word. Teen April was dit reeds in die media bekend dat Malema se vriende minder geword het, hoewel sy ondersteuners die slagspreuk “asijiki” (“ons gaan nie ingee nie”) aanvaar het.⁷⁴ Sy enigste hoop op 'n politieke terugkeer was waarskynlik gerig op 'n politieke neerlaag vir Zuma as ANC-president in Mangaung in Desember 2012 – 'n onwaarskynlikheid. Terugskouend het Malema besef dat bepaalde nuusblaaië 'n negatiewe ingesteldheid teenoor hom gehad het sedert hy in 2008 ANC-jeugleier geword het.⁷⁵ In Mei 2012 skryf hy self: “The newspaper which I believe encroached on my personal space and undermined my integrity most as an individual was *City Press*.”⁷⁶ Sy finansies was gedurig in die spervuur en dié koerant was oortuig dat hy die korrupte politikus in Suid-Afrika was, ten spyte daarvan dat hy hul joernaliste periodiek te woord gestaan het. Malema het toegegee dat hy normaalweg nie eintlik koerante lees nie, maar dat hy steeds die maatstawwe van die ANC hoog ag en beskerm. Hy wou van *City Press* weet wie volgende in hul visier sou wees. Dit is interessant dat Malema die brief aan die koerant reeds onderteken het as “Commander in Chief of Economic Freedom Fighters”.⁷⁷

Malema het sy spyt uitgespreek dat hy pres. Zuma gehelp het om as ANC-president verkies te word. Die enigste manier vir die president om relevant te bly, was om ekonomiese uitdagings waarmee die mense gekonfronteer word, aan te spreek, aldus Malema. Toe Zuma wel die ekonomiese uitdagings op 26 Junie as 'n ANC-doelwit voorgehou het, was Malema vinnig om te sê dat die president nou die ANC-Jeugliga se idees as beleid verkondig. Aan die *Star* sê hy: “When President Jacob Zuma was speaking, there were areas when I closed my eyes, it was as if the ANC youth leader was speaking, and for me that is clear success for the youth league.”⁷⁸

Malema het sy voorneme te kenne gegee om voortaan veral vir mynwerkers in die bresse te tree. Hy sou die myne onregeerbaar maak totdat die “Boere” na die tafel kom. Suid-Afrikaners was nie verbaas oor Malema se optrede nie. Soos Marikana, het hy by die ANC gespook, veral omdat hy steeds roeringe in die politiek veroorsaak het. Deel van sy kontroversiële optrede was om die president te tart, om op die tydstip homself te verweer dat hy nie vir sy uitsprake meer aan die ANC rekenskap moes gee nie. Sy raad aan Suid-Afrikaners was: “We must never

74 *City Press*, 29 April 2012.

75 *Business Day*, 9 Mei 2012. Allistair Sparks, “Malema is just a symptom of the malaise that created him”.

76 *City Press*, 27 Mei 2012.

77 *Ibid.*

78 *Star*, 28 Junie 2012. Vgl. ook *Sunday Independent*, 1 Julie en 2 September 2012.

be silenced and we must never be threatened by undemocratic means to suppress political dissent ... Jacob Zuma is inherently insecure and forever threatened by our presence in this world.”⁷⁹ Hulle sou nie huiwer om te protesteer en standpunt in te neem vir dit wat hulle regtens toekom nie, aldus Malema.

6. 2013 – DIE BREUK VERGROOT

Na die Mangaung-konferensie van Desember 2012 was pres. Zuma weer stewig in die ANC-saal nadat hy herkies is met ’n meerderheid van 75%.⁸⁰ Dit sou nie Julius Malema stilmaak nie. Hy het konstateer dat politieke mag sonder ekonomiese mag betekenisloos was; hy het beweer hy was nie alleen nie – Nelson Mandela het destyds ook bevestig dat hy gereed was om vir vryheid te sterf, hoewel van sy eie mense teen hom gedraai het. Malema sou oral veg en alles in sy vermoë doen om totale ekonomiese emansipasie te verseker van die eiendomlose swart meerderheid wat deur kolonialisme, apartheid en nou deur die demokratiese regering daarvan ontnem is. “We will never abandon the ANC, which even when hijacked by reactionaries, will portray evil and strange colours.”⁸¹

Teen Februarie was die SAID ernstig besig om Malema se duistere finansiële sake te ondersoek en was die aanduiding dat sy verbintenis met die ANC besig was om finaal te verkrummel. Die redakteur van die *Daily Dispatch*, Brenda Boyle, wys op die posisie van ’n eens flambojante, uiters welgestelde jongman wat tot ’n val gekom het: “It does not need a rocket scientist to calculate that, absent of any tax rebate at all, that tax debt implies a pre-tax income of R40-million.” En: “Malema believed wrongly that he had graduated from tender-fixer to kingmaker and stopped listening to his counsellors.”⁸² Suid-Afrika was beter daaraan toe sonder iemand wat hul waters en internasionale verhoudings vertroebel het; Malema het perspektief verloor en selfs vir sy leiers te ver gegaan.

Suid-Afrikaners was nie verbaas toe Malema in Julie 2013 sy eie politieke party, die Ekonomiese Vryheidsvegters (EVV; EFF: Economic Freedom Fighters), gestig het nie. Dit was ook nie verbasend dat die ANC onmiddellik neerhalend teenoor die EVV/EFF was en na hulle as die “Extremely Frustrated Fools” verwys het nie. Hiermee was dit ’n voldonge feit dat die ANC voortaan aan twee fronte onder beleg sou wees – aan die een kant van die EVV en aan die ander kant van die

79 *Business Day*, 13 September 2012; *Cape Times*, 20 September 2012; *City Press*, 30 September 2012. Vgl. ook *Star*, 19 Julie 2012. Onderhoud met Malema.

80 *Volksblad*, 3 Desember 2013. Vgl. o.m. kommentaar prof. André Duvenhage (NWU) en dr. Piet Croucamp (UJ).

81 *Sunday Independent*, 20 Januarie 2013.

82 *Daily Dispatch*, 6 Februarie 2013. Brenda Boyle, “Malema, fallen political puppet: victim or villain”.

DA. Tog is in 'n Afrikaanse Sondagkoerant berig: “Malema is goeie nuus.”⁸³ Daar is in DA-geledere gevoel dat die EVV van die ANC kiesers sou trek. 'n News24-leser skryf dat sommige mense “bang” is vir Malema omdat hy die enigste politikus is wat reguit sê hoe dit is om arm en swart in Suid-Afrika te wees en hoe swart en wit eintlik oor mekaar voel. Wat vir die EVV gunstig was, was dat daar 2,4 miljoen mense jonger as 30 jaar werkloos was – die mark waaruit hulle stemme kon oes.⁸⁴

Die ANC het sedert 2013 die nuwe fokuspunt van Malema se kritiek geword. Hierdie kritiek sluit onder meer in:

- Cyril Ramaphosa is die verpersoonliking van die “New Boers” – die ware vyande van vryheid;
 - die ANC het sedert Nelson Mandela se dood ophou bestaan;
 - Zuma moet die eerbare ding doen en bedank weens “Nkandlagate”; en
 - die EVV sal by die ANC oorneem om Mandela se geveg voort te sit⁸⁵
- inderdaad nuuswaardige kommentaar.

Dr. Frans Cronjé, uitvoerende hoof van die Suid-Afrikaanse Instituut vir Rasseverhoudinge, glo dat Malema en die ANC dieselfde groep mense teiken, diegene wie se sosio-ekonomiese realiteite afgryflik is. Hierdie mense kan nie geïgnoreer word nie. Swart mense wat in armoede en uiterste gebrek lewe, soek 20 jaar na demokrasie steeds na uitkoms. Vandag besit minder as 1% van die bevolking (ongeveer 50 000 wit families en trusts) steeds 80% van die grond; wit mense verdien gemiddeld ses keer meer as swart mense en tot 70% van jong swart mense is werkloos.⁸⁶ Dit is die terrein waarop die ANC en die EVV in die 2014-verkiezing sal fokus.

7. SLOTOPMERKINGS

Sedert Julius Malema in 2008 leier van die ANC-Jeugliga geword het, was hy gedurig in die kollig weens sy populistiese retoriek. Sy uitlatings het dikwels aan haatspraak gegrens. Waar pres. Jacob Zuma mettertyd die bynaam “Jacob die Swyger” verwerf het, was Malema inderdaad “Julius die Spraaklustige”. As jeugleier het hy onder die vaandel van die ANC opgetree en is sy wye breedsprakigheid in 'n mate daardeur getemper. Sedert sy breuk met die ANC en die latere stigting van die EVV was hy meer strydvlugtig en feller in sy kritiek. Dit was veral pres. Zuma was sterk in sy visier gekom het. Vir die ANC was Malema 'n

83 *Rapport*, 20 Oktober 2013.

84 *Ibid.* Kommentaar Gavin Davis, DA-kommunikasiehoof.

85 Julius Malema (jujumalema), <<http://za.ask.com/web?q=recent%20news%20abut20julius%20h>>, geraadpleeg 5 Januarie 2014.

86 *Rapport*, 20 Oktober 2013. Kommentaar Frans Cronjé.

tydbom met 'n vloedgolf van idees en kennis wat geen persoon of party ontsien nie. Namate die 2014-verkiesing nader kom, gaan Malema nog spraaksamer word en die kloof met die ANC verbreed.

Aan die einde van 2013 is daar reeds na Malema en die EVV verwys as “ 'n klein brander” op die politieke see, maar “beslis nie 'n vloedgolf nie”.⁸⁷ Niemand sal binne so 'n kort tydsbestek van die party verwag om 'n groot bres in die politiek te slaan nie. Analiste verskil oor die potensiële politieke steun van Malema in die 2014-verkiesing. Dit sal waarskynlik nie meer as 4% beloop nie, maar selfs sodanige steun sou vir hom 'n goeie staanplek in die Suid-Afrikaanse politiek verseker. Daar kan tereg gevra word of die kiesers vir 'n orator met 'n twyfelagtige geskiedenis sal val. Alle kiesers is nie kollektief hoogs intelligent nie, maar soek steeds oplossings vir hul dag-tot-dag probleme en Malema kan dalk twyfelaars met sy vloedgolf woorde en klem op 'n beter lewe vir almal beïndruk. Kortom: Gaan die mense wat sy oratoriese vermoëns op die verhoog toejuig, hom ook as politikus genoegsaam vertrou? Die vraag is of die kiesers vir die EVV se radikale boodskap gaan val en of hulle eerder by die ANC se beproefde resep gaan hou. Sou die EVV vriend en vyand verras en vanjaar 10% steun (van kiesers wat meestal uit die vroeë ANC-geledere kom) verwerf, sal die ANC gedwing word om sy beleid en aanslag te verstel om verdere verliese in 2019 te beperk.⁸⁸ Malema se EVV sal waarskynlik genoeg doen om hom in die parlement te plaas. Dit op sigself kan die politiek 'n nuwe aansyn gee.

Interessant is die opmerking van prof. Pieter Labuschagne (Unisa) dat Malema nie net vermaaklikheidswaarde het nie, maar dat hy ook potensieel gevaarlik is. Daar moet onthou word dat Adolf Hitler aan die begin ook nie in 'n ernstige lig beskou is nie. Malema weet hoe om 'n identiteit te vestig (rooi barette) en hoe om die vrese (net soos Hitler) van die bevolking op 'n eenvoudige, maar doeltreffende wyse te artikuleer.⁸⁹

Vir die media was Malema nietemin sedert 2008 'n droomfiguur. Nuiswaardigheid en sensasie vorm die basis van dit waarna die media soek. Voeg daarby onvoorspelbaarheid, gebrek aan dissipline, spraaklustigheid en eiewysheid en die kombinasie vorm die persoonlikheid van Julius Malema. Boonop het sy sensasionele optrede en onvoorspelbaarheid hom sedert hy ANC-jeugleier geword het 'n besonder nuuswaardige politikus gemaak. Hierdie eienskappe sal hom vorentoe steeds in die kollig plaas; sy stryd met die media is lank nie verby nie en 'n kleurrike persoon soos Malema sal in 2014 sy eie nuuswaardigheid skep.

Wat veral Malema se verhouding met die media betref en sy pad in 2014 sou uitstippel, was die omvang van sy steun wat die algemene verkiesing sou uitwys.

87 *Ibid.*

88 *Ibid.*

89 *Volksblad*, 26 November 2013. Brief van Pieter Labuschagne.

Kortom: sou hy van die politieke toneel verdwyn of kon hy 'n goeie magsbasis vestig? Nadat hierdie artikel geskryf is, was Malema en sy EVV/EFF deel van 'n fel verkiesingstryd met 7 Mei 2014 as stembag. Daar is veral met groot afwagting daarna uitgesien in hoe 'n mate die EVV en die DA stemme vanuit die ANC sou kon trek. Die verkiesingsuitslae het die ANC-partybase in veral Gauteng verneder weens die 10% wat die Malema-party by hulle afgerokkel het. Landwyd het die EVV 6,35% van die stemme behaal tenoor die ANC se 62,15% en die DA se 22,23%. Belangrik is dat die EVV en die ANC gesamentlik 68,5% van die stemme getrek het – genoeg om die grondwet te verander indien die twee partye kragte sou saamsnoer. Dit op sigself het aan Malema 'n magsbasis verskaf en 'n nuwe era in die Suid-Afrikaanse politieke bestel ingelui.⁹⁰

90 *Rapport*, 11 Mei 2014; *Volksblad*, 12 Mei 2014.